

УДК 643.06

Артем'єв Б. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ОСНОВНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Досліджено основні структурні елементи економічного потенціалу промислового підприємства, а також виявлено та проаналізовано взаємозв'язок між ними.

Ключові слова: економічний потенціал, економічні обмеження, ресурси підприємства, продукція, виробництво.

Постановка проблеми. Для виявлення сутності поняття «економічний потенціал підприємства», необхідне дослідження його внутрішнього змісту, що виражається в єдності різноманітних властивостей. Аналіз економічного потенціалу підприємства в умовах ринку зводиться в загальному сенсі до аналізу його конкурентоспроможності. Під конкурентоспроможністю потенціалу підприємства розуміється порівняльна комплексна оцінка стану найважливіших параметрів його потенціалу відносно вибраних стандартів.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблеми управління потенціалом підприємств досліджували такі зарубіжні вчені-економісти: Ансофф І.М., Байє М., Йеннер Т., Піндайк Р., Рубінфельд Д., Росс С., Лесбенстейн Х., Друкер П., Мескон М.Х., Альберт М., Хедоурі Ф., Леклерк Е та ін. Питання оцінки ефективності використання окремих видів ресурсів, формування стратегічного, економічного та виробничого потенціалів підприємства розглядали Гальперін В.М., Ігнатієва С.М., Моргунов В.І., Градов О.П., Попов Е.В., Джаїн І.О., Донець Ю.Ю., Герасимчук В.Г., Кондратьєв М.Д., Лапін Е.В та ін.

Виклад основного матеріалу. Під економічним потенціалом слід розуміти сукупні можливості суспільства формувати і максимально задовольняти потреби в товарах і послугах на основі оптимального використання наявних ресурсів в умовах конкретних соціально-економічних відносин.

Поняття «економічний потенціал» стосовно окремого підприємства характеризує не стільки виробничі можливості (виробничу потужність), а інтегральні здібності підприємства максимально задовольняти потреби споживачів і враховувати інтереси держави при оптимальному використанні наявних ресурсів.

Формування потенціалу підприємства – це процес ідентифікації та створення спектра підприємницьких можливостей, його структуризації та побудови певних організаційних форм задля стабільного розвитку та ефективного відтворення.

Підходи до визначення терміна «економічний потенціал підприємства» виявляють різні погляди в розумінні його сутності. Розходження у визначеннях пояснюється тим, що кожен з дослідників виділяє якусь одну з рис економічного потенціалу, не розкриваючи її цілком. В одних визначеннях робиться акцент на умови і фактори, що визначають величину економічного потенціалу, в інших – на характер соціально-економічних відносин, у третіх – на ресурсні елементи, в четвертих – на результати дослідження.

Економічний потенціал можна розглядати у функціональному, цільовому і тимчасовому аспектах. У функціональному аспекті економічний потенціал є сукупністю виробничих, фінансових, маркетингових, інформаційних і інших можливостей. У цільовому аспекті економічний потенціал є сукупністю можливостей досягнення системи цілей конкретного підприємства. У цьому випадку оцінці підлягають не окремі функціональні можливості, а сукупність можливостей

досягнення конкретних цілей підприємства. Фактор часу, у свою чергу, привносить специфічні умови функціонування економічного потенціалу, додаючи процесу його розвитку динамічний характер. Таким чином, оцінка економічного потенціалу є складною, багатогранною, динамічною [1, с. 25].

Під формою оцінки економічного потенціалу розуміємо спосіб організації, змісту і результатів його оцінки. Залежно від виокремлюваних складових економічного потенціалу, спрямованості його використання і нарощування вирізняють ресурсну (зорієнтовану на оптимізацію структури) і результативну (спрямовану на ефективність використання) форми оцінки.

У рамках ресурсної форми залежно від часу, що береться до уваги під час оцінки, виділяють витратний (враховується минулий час) і порівняльний (дійсний час) підходи. У межах результативної форми залежно від проблемної орієнтації можна виокремити цільовий та дохідний підходи.

Ресурсна форма, зорієнтована на визначення економічного потенціалу підприємства як сукупності виробничих ресурсів, оцінює його величину як суму фізичних і вартісних оцінок окремих складових. Основою концептуальної ідеї ресурсної форми оцінки економічного потенціалу підприємства є твердження, що потенціальна продуктивність підприємства визначається кількістю і якістю наявних у його розпорядженні ресурсів, які визначають «вхід» підприємства, при розгляді його як виробничої системи. Таким чином, оцінка економічного потенціалу підприємства при реалізації ресурсної форми здійснюється у напрямку від «входу» (ресурсного) до «виходу» (реалізації продукту), шляхом приведення у співставний вигляд усього різноманіття ресурсних складових і обчислення їх сумарної величини у натуральному, кількісному чи грошовому виразах.

У рамках ресурсної форми оцінки економічного потенціалу підприємства використовують нормативний, рейтинговий та індексний методи. Реалізація нормативного методу пов'язана з визначенням нормативів, що є еталонними, і порівнянням з ними фактично досягнутих показників, які характеризують оцінюваний економічний потенціал. Рейтинговий метод оцінки полягає в порівнянні показників економічного потенціалу підприємства з показниками еталонного підприємства або найкращими показниками підприємств галузі, а також врахування показників конкурентів, що робить неможливим вплив суб'єктивності результатів експертного опитування, але недоліком є відсутність впливу на економічний потенціал стратегічних цілей досліджуваного підприємства. Індексний метод стосується не стільки оцінки самої величини економічного потенціалу, скільки порівняльного аналізу ресурсозабезпеченості. Він передбачає наявність еталона для порівняння, в якості якого можуть виступати середнє значення за аналізованою сукупністю, показники кращого з підприємств галузі чи регіону, обґрунтований норматив,

для нього характерне ігнорування структури елементів об'єкта оцінки.

Методи, розроблені на базі результативної форми, передбачають оцінку і діагностику ринкових можливостей організації виходячи із галузевих пропорцій економічних елементів і їх показників, дохідності різних видів діяльності, співвідношення попиту й пропозиції, наявності чи відсутності конкуренції, змін політичних, економічних, соціальних і технологічних факторів. Результативні методи оцінки економічного потенціалу підприємства дозволяють оцінити ринкові можливості організації як виробничої системи у цілому зі сторони її «виходу». У практиці використовуються індикаторний і матричний методи результативної форми оцінки економічного потенціалу підприємства [3, с. 90].

Аналізуючи зміст і форми економічного потенціалу підприємства, можна обґрунтувати складові його структури. До таких складових можна віднести:

- потенціал управління (готовність і здатність підприємства до використання можливостей у сфері цінностей, стандартів поведінки і традицій, світоглядних особливостей, культури головного керівництва; філософії менеджменту, організаційної структури; функціонального та ієрархічного розподілу праці);

- потенціал виконавчий (готовність і здатність персоналу підприємства до чіткої і планомірної реалізації завдань розвитку; загальний рівень виконавчої дисципліни, рівень підготовки працюючих і здатність до підвищення кваліфікації, соціально-психологічний клімат в колективі);

- потенціал організації та технології управління (готовність і здатність підприємства до використання можливостей у сфері цінностей, стандартів поведінки і традицій; світоглядних особливостей керівників; філософії менеджменту, організаційної структури, функціонального і ієрархічного розподілу праці);

- потенціал конкурентів (готовність і здатність своєчасно оцінювати конкуруючий рівень економічного потенціалу; виявляти передові напрями розвитку на мезорівні; розглядати можливість залучення конкурентів для реалізації загальних стратегічних програм розвитку).

Висновок. На сьогоднішній день економічний потенціал формується під впливом розвитку ринкових відносин, зародження конкуренції, прискорення розвитку науково-технічного прогресу, збільшення ролі інформації, росту продуктивного використання сукупної робочої сили, підвищення рівня організації і управління виробництвом, поліпшення використання виробничих фондів, ощадливого й ефективного використання матеріально-сировинних і енергетичних ресурсів, соціального і культурного розвитку, застосування маркетингових досліджень.

Для виявлення чинників, що визначають формування і використання економічного потенціалу, є виділення його складових. При вирішенні цієї проблеми необхідно мати на увазі те, що, по-перше, усі вони взаємозв'язані своєю сутнісною основою – потенційною здатністю до праці, і по-друге, між ними повинна існувати спадкоємність у рамках основних складових потенціалу по вертикалі.

Список літератури:

1. Гунина И. А. Методический подход к выявлению состояния элементов механизма развития потенциала промышленного предприятия / И. А. Гунина // *Машиностроитель*. – 2005. – № 9. – С. 37-39.
2. Гунина И. А. Механизм развития экономического потенциала промышленного предприятия: теория, методы : [монография] / И. А. Гунина. – Воронеж : Научная книга, 2005. – 239 с.
3. Гунина И. А. Теоретико-методологические основы формирования концепции развития экономического потенциала предприятия / И. А. Гунина // *Машиностроитель*. – 2004. – № 10. – С. 10-14.
4. Дежкина И. П. Управление производственным потенциалом предприятия в условиях рынка : [учеб. пособ.] / И. П. Дежкина. – М. : Деловая литература, 2003. – 169 с.
5. Детмер У. Производство с невероятной скоростью: Улучшение финансовых результатов предприятия / У. Детмер, Э. Шрагенхайм. – М. : Альпина Паблишерз, 2009. – 330 с.
6. Джаин И. О. Оценка трудового потенциала : [монография] / И. О. Джаин. – Сумы : ИТД «Университетская книга», 2002. – 250 с.
7. Дженстер Пер. Анализ сильных и слабых сторон компании: определение стратегических возможностей / Пер Дженстер, Дэвид Шасси ; пер. с англ. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2003. – 368 с.
8. Должанський І. З. Управління потенціалом підприємства: [навч. посіб.] / І. З. Должанський, Т. О. Загорна. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 362 с.

Артемьев В. В.

Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля

ОСНОВНЫЕ АСПЕКТЫ АНАЛИЗА СТРУКТУРНЫХ ЭЛЕМЕНТОВ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

Резюме

Исследованы основные структурные элементы экономического потенциала промышленного предприятия, а также выявлена и проанализирована взаимосвязь между ними.

Ключевые слова: экономический потенциал, экономические ограничения, ресурсы предприятия, продукция, производство.

Artemiyev V. V.

East Ukrainian National University named after Volodymyr Dahl

HIGHLIGHTS OF THE STRUCTURAL ANALYSIS OF THE ECONOMIC POTENTIAL OF COMPANIES

Summary

The basic structural elements of the economic potential of industrial enterprises, as well as identified and analyzed the relationship between them.

Key words: economic potential, economic constraints, the company's resources, goods, production.